

SPORTY PŁYWACKIE W WYBRANYCH DZIEDZINACH SZTUKI – ARCHITEKTURA PŁYWAJNI OD CZASÓW ANTYKU DO WSPÓŁCZESNOŚCI

W czasach, które przedstawiają prehistoryczne rysunki „Jaskini Pływaków” na Saharze (ok. 10 000 lat p.n.e.), umiejętność pływania była najprawdopodobniej ważną częścią strategii przetrwania: umożliwiała przemieszczanie się (z jednego brzegu jeziora lub rzeki na drugi brzeg), ucieczkę przed wrogiem (człowiekiem, dzikim zwierzęciem), ratunek z tonącej łódki – dłubanki, wreszcie możliwość zdobywania pożywienia. Ponadto od czasów najdawniejszych pływanie, nurkowanie i skoki do wody – były i są dla nas źródłem radości, przyjemności i sportowej satysfakcji. Malowidło z greckiego grobowca w Paestum datowane na V wiek p.n.e. pokazuje młodego człowieka skaczącego do rzeki, kierowanego być może tymi właśnie motywami¹.

Współczesne sporty pływackie, to zgodnie z regulaminem FINA (*Federation Internationale de Natation*): pływanie, piłka wodna, skoki do wody, pływanie synchroniczne, maratony pływackie i skoki z wielkiej wysokości. Pełne gracji i precyzji ruchy pływaków w wodzie, ich proporcjonalne i szczupłe, zgrabnie wymodelowane sylwetki, przyciągały niegdyś uwagę i nadal inspirują artystów. Wymienione dyscypliny stały się od czasów najdawniejszych inspiracją dla malarzy i grafików oraz współczesnych autorów

---

¹ B. Krynicki, A. Pawlikowska-Piechotka (2022), *Sporty pływackie*, Warszawa; W. Lipoński (2012), *Historia sportu*, Warszawa.

fotografii i filmu. Dowodem są serie obrazów i grafik wybitnego polskiego artysty Jerzego Nowosielskiego (1923-2011) pt. „Pływaczka”, powstałe w drugiej połowie XX wieku, nagradzane fotografie artystyczne treningów i zawodów pływackich². Do wyjątkowych, niezwykle rzadkich rzeźb o tematyce pływackiej, należy zaliczyć dzieło szwedzkiej artystki Assa Kauppi (1977) „Wścig skończony” – zaprezentowany w czasie słynnej wystawy „Sport w sztuce” w Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie Mocar (2012 rok)³.

W czasach prehistorycznych i wczesnego antyku pływano wyłącznie w naturalnych akwenach otwartych: strumieniach, rzekach, jeziorach, stawach, zatokach morskich i lagunach. Późniejszym, rozwiniętym już cywilizacjom, znane były sposoby budowania sztucznych basenów pływackich (Egipt, Grecja, Rzym, Libia, Persja, Cejlon)⁴. Wyraz architektoniczny tych obiektów sportowych przez wieki ewaluował znacząco, ponieważ zmieniały się ich funkcje i program – jako odpowiedź na zmianę oczekiwań użytkowników, stosowano wciąż nowe konstrukcje i materiały – co umożliwiał postęp w technologiach budownictwa.

Pływalnie od antyku do XX wieku

Pływakom w okresie dojrzałego antyku przestały wystarczać akwenty naturalne – powstawały sztuczne zbiorniki umożliwiające pływanie, nurkowanie i skoki do wody Pierwsze, znane nam pływalnie (z wykorzystaniem wody źródlanej lub rzecznej), powstały przed dwa i pół tysiącami lat. Najstarsze z tych obiektów, zachowane do czasów nam współczesnych, znajdują się na terenie Cejlonu, Persji, Libii, Egiptu, Rzymu i Grecji.

W miastach Cesarstwa Rzymskiego, baseny pływackie były budowane przy łaźniach i termach. Część z nich miała znaczne rozmiary (odkryty basen *natatio* w Termach Dioklecjana miał około 90 m długości), pływalnie bywały zadaszone i wypełniane podgrzewaną wodą; ich przepych i rozmach, bogactwo

---

² Jerzy Nowosielski za cykl kilkudziesięciu obrazów „Pływaczka” został nagrodzony Wawrzynem Olimpijskim PKOl w roku 1972.

Do współczesnych polskich artystów malarzy inspirowanych tematyką sportu należy zaliczyć między innymi Eugeniusza Gerlacha (w roku 2015 miał miejsce w Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie pokaz jego prac), Marcina Maciejowskiego, Romana Gruszeckiego; do artystów fotografików – Janusza Szewińskiego, Kamila Kuskowskiego, Zdzisława Sosnowskiego, Tomasz Gudzowatego, Jana Simona.

Najstarsze baseny pływackie, dobrze zachowane do dnia dzisiejszego, znajdują się na terenie dzisiejszej Sri Lanki (Anuradhapura): jest to zespół dwóch basenów o wymiarach niecek 40m x 16m oraz 28m x 16m, zbudowanych około IV w p.n.e.

dekoracji budzą powszechny podziw wśród współczesnych turystów odwiedzających dobrze zachowane termy rzymskie w Bath (Anglia) lub Rzymie (Włochy)⁵. Ponieważ termy były ośrodkiem życia kulturalnego i umysłowego, były tam biblioteki, sale koncertowe, aule do zebrań, bufety. Dla chcących zażyć ćwiczeń fizycznych, w termach były przewidziane sale gimnastyczne (na wzór greckich *palestra*) i sale do gier zespołowych. Luksusowe wnętrza były urządzone niezwykle starannie. Betonowa i ceglana konstrukcja ścian była obłożona płytami z różnokolorowego marmuru, wnętrza term ozdabiały stiuki, rzeźby i mozaiki, salę nimfeum z płaskim wielokątnym basenem – fontanny. Wspaniałą 3-metrowej wysokości posąg *Herkules Farnese* (obecnie w Muzeum Narodowym w Neapolu), niegdyś zdobiący termy Karakali w Rzymie, jest świadectwem bogactwa dekoracji i przepychu tych obiektów.

Baseny pływackie budowane w Europie w okresie średniowiecza i renesansu, były najczęściej wznoszone przy siedzibach władców świeckich i dostojników kościelnych. Wznoszone najczęściej z kamienia bywały sporych rozmiarów – jak w średniowiecznym klasztorze Heilbronn w Niemczech (okrągły basen o średnicy 7 m) lub w pałacu w Augsburgu z 1583 roku (prostokątny basen o wymiarach 20 m x 16 m)⁶. Pływalnie publiczne i powszechnie dostępne pojawiły się dopiero w XIX wieku w wielkich miastach przemysłowych Europy i Ameryki Północnej (Anglia, Niemcy, Francja, Szwecja, Austria oraz USA). Były to przede wszystkim obiekty całoroczne, kryte, zarówno te wznoszone przy miejskich lub zakładowych łaźniach, jak i pływalnie o charakterze sportowym (Uniwersytet w Oxfordzie). Za najstarszą nowożytną pływalnię miejską w Europie uważa się St. George's Baths, otwartą w roku 1828 w Liverpoolu. Wkrótce powstały kolejne i tylko w samym Londynie funkcjonowało w roku 1837 sześć krytych pływalni miejskich⁷.

Pływalnie w XX i XXI wieku

Należy zaznaczyć, że po I wojnie światowej, w latach 20. ubiegłego wieku, nastąpiła prawdziwa rewolucja w popularności, różnorodności i programie publicznych pływalni: we wszystkich zamożnych, wysoko uprzemysłowionych krajach, wznoszono obiekty kryte i otwarte, baseny sportowe

⁵ B. Fletcher (2021), *A History of Architecture*, London; H. Honour, J. Fleming (2005), *A World History of Art.*, London; M. Moffett, M. Fazio, L. Woodehouse (2003), *A World History of Architecture*, London.
N. Davis (1998), *Europa*, Kraków.
www.britannica.com (dostęp: 15.12.2021).

(umożliwiający trening i zawody, w tym olimpijskie 50-metrowe – zgodnie z ówczesnymi standardami federacyjnymi FINA), ponadto baseny rekreacyjne i rehabilitacyjne, często o fantazyjnych kształtach lub gigantycznych rozmiarach (Elbląg, San Francisco, Queens-Nowy Jork, Moskwa)⁸.

W kolejnych dekadach pierwszej połowy wieku XX budowano zarówno pływalnie miejskie o charakterze publicznym, jak i pływalnie przy budynkach użyteczności publicznej. Powstawały wówczas pływalnie przy szkołach i uczelniach, przy sanatoriach, przy hotelach, przy domach akademickich, przy zakładach przemysłowych, przy osiedlach mieszkaniowych i w parkach miejskich, na terenach sportowo-rekreacyjnych miejscowości turystycznych. Pływalnie kryte i odkryte budowały także zamożniejsze (elitarne) kluby sportowe, jako uzupełnienie innych urządzeń: kortów tenisowych, pól golfowych, boisk i sal gimnastycznych (na przykład YMCA).

Należy zaznaczyć, że pływalnie budowane wówczas dla pracowników przy zakładach przemysłowych (np. Zakłady Ceramiki w Bolesławcu, Zakłady Kruppa w Essen), stanowiły część większego zespołu sportowego i były w latach 20. i 30. elementem realizacji ważnego programu społecznego: promocji sportu i zdrowego trybu życia wśród pracowników tych zakładów i ich rodzin. Pływalnie wznoszone w uzdrowiskach były i są nadal budowane z myślą o wykorzystaniu lokalnych surowców leczniczych. Są to zazwyczaj wody termalne (zakładane w oparciu o wodę z gorących podziemnych źródeł, w tym siarkowych) oraz baseny solankowe (funkcjonujące w oparciu o źródła solankowe – pływalnie w Ciechocinku projektu Romualda Gutta i Aleksandra Szniolisa). Zarówno baseny rekreacyjne, lecznicze i rehabilitacyjne w uzdrowiskach są często wyposażone w urządzenia do hydromasażu. Szczególnie liczne pływalnie funkcjonujące w oparciu o wody termalne znajdują się w Islandii, największy i najbardziej znany – to Blue Lagoon pod Reykjavikiem, stanowiący jedną z większych i popularniejszych atrakcji turystycznych tego kraju. W XX wieku pływalnie (najczęściej odkryte) wznoszone w miejscowościach nadmorskich – były często zasilane słoną wodą

---

⁸ Publiczny basen Fleishhacker Pool (nazwisko prywatnego fundatora obiektu) w San Francisco został zbudowany w 1924 roku, był zasilany wodą morską z Pacyfiku, miał wymiary 300 m x 50 m, został rozebrany w 2000 roku; miejski basen Astoria Pool w Nowym Jorku został zbudowany w 1936 roku, ufundowany przez miasto – Works Progress Administration (WPA), miał wymiary 101 m x 50 m, jest nadal czynny; basen w Elblągu wybudowany w 1936 roku, miał wymiary 300 m x 100 m, miał głębokość 3 m, był zasilany bezpośrednio wodą z pobliskiej rzeki, zimą po zamarznięciu wody był wykorzystywany jako tor lodowy (w okresie powojennym trenowały na nim łyżwiarstwo szybkie polskie mistrzyni olimpijskie – Elwira Seroczyńska i Helena Pilejczyk), basen został zamknięty w pierwszej dekadzie XXI wieku z powodów sanitarnych.

morską, dla wzmocnienia leczniczego oddziaływania pływania i kąpieli – modną i szeroko popularyzowaną w okresie międzywojennym przez europejskich lekarzy – talassoterapią (Fleishhacker Pool w San Francisco z 1925 roku, pływalnia nad Oceanem w Sydney).

Warto w tym miejscu dodać, że budowane w pierwszej połowie XX wieku luksusowe liniowce pasażerskie (MS Batory, RMS Titanic, RMS Queens Mary) były wyposażone w baseny pływackie, często więcej niż jeden – zarówno odkryty na pokładzie jak i zadaszony pod pokładem. W latach 30. uważano, że nawet skromniejsze statki (jak wycieczkowy MS Wilhelm Gustloff) powinny mieć krytą pływalnię i salę do ćwiczeń umożliwiając pasażerom rozrywkę i utrzymanie dobrej kondycji w czasie długiego rejsu. Część z zabytkowych pływalni wzniesionych w ubiegłych wiekach, po odpowiednich zabiegach modernizacyjnych, do dnia dzisiejszego służy użytkownikom, zgodnie ze swoją pierwotną funkcją. Do nich należy pływalnia na kampusie Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie (w okresie II RP – CIWF w Warszawie) czy pływalnia YMCA w Krakowie. Ponadto nadal są otwarte liczne baseny w zabytkowych i wciąż czynnych łaźniach Paryża, Berlina, Wiednia, Pragi, Wrocławia, Karlskrony, Bolesławca i Budapesztu, których historia sięga XIX i początków XX wieku.

Po II wojnie światowej pojawiło się, w niespotykanej dotąd skali, zjawisko prywatnych basenów przydomowych towarzyszących zarówno zabudowie jednorodzinnej, luksusowym apartamentowcom, jak i skromniejszym domom rekreacyjnym w miejscowościach wypoczynkowych (szczególnie liczne baseny ogrodowe pojawiły się wówczas przede wszystkim na południu Europy i w południowych stanach USA). W XXI stuleciu, postęp technologii i stałe obniżanie kosztów takich inwestycji (realizacji i utrzymania) sprawiły, że baseny przydomowe, z początku obecne wyłącznie w luksusowych dzielnicach zamożnych europejskich i amerykańskich miast – z czasem stały się dostępne dla szerokich rzesz przedstawicieli klasy średniej w wielu krajach.

Współczesne pływalnie, jako obiekty sportowo-rekreacyjne, można zdefiniować następująco: kryty lub niezadaszony (odkryty) obiekt wyposażony w jedną lub więcej nitek basenowych, z trwałym brzegiem i dnem, z systemem uzdatniania wody oraz zapleczem (węzeł sanitarny, szatnie i natryski, administracja, magazyny sprzętu i pomieszczenia techniczne, ewentualnie także sklep sportowy i lokal gastronomiczny. Ze względu na przeznaczenie, możemy pływalnie podzielić na następujące obiekty⁹:

⁹ Należy zaznaczyć, że nie ma w warunkach polskich przepisów jednoznacznej, ujednoliconej systematyki basenów. Inny jest podział przyjęty przez Ministerstwo Sportu, inny w polskich normach (PN-EU 13451).

- a) pływalnie sportowe, przeznaczone do treningu i organizacji zawodów sportowych, z prostokątnymi basenami o wymiarach zgodnie z aktualnymi przepisami FINA i urządzeniami spełniającymi wymagania Federacji, podzielonymi na tory¹⁰,
- b) pływalnie rekreacyjne i lecznicze, przeznaczone do zajęć niesportowych (rekreacyjnych, rehabilitacyjnych, edukacyjnych – nauka pływania), mają często wyodrębnione brodziki dla dzieci (głębokość do 40 cm), niekiedy mogą mieć nieregularne, fantazyjne kształty, są często wyposażone w zjeżdżalnie i urządzenia typu „przeciwprąd”

Szczególnym przykładem współczesnych pływalni rekreacyjnych o rozbudowanych funkcjach są aqua-parki (parki wodne), nie tylko składające się z basenów różnej wielkości i kształtów, ale także mające bogaty program komercyjny (handel, usługi spa, gastronomia, hotele), rozmaite, wymyślne urządzenia rozrywkowe (zjeżdżalnie, „dzikie rzeki”), otoczenie zielenią parkową wzbogaconą kortami tenisowymi i boiskami do gier zespołowych, placami zabaw dla dzieci. Biorąc pod uwagę tak bogaty program parków wodnych, nasuwa się od razu porównanie do antycznych term rzymskich. Należy dodać, że nierzadko jest tam możliwe uprawianie, poza pływaniem, innych sportów wodnych: flowboardingu (flowriding), windsurfingu, żeglarstwa. Aby było to jednak możliwe, baseny, poza odpowiednimi parametrami powierzchni i głębokości, muszą być wyposażone w urządzenia do wytwarzania „sztucznego wiatru” lub „sztucznej fali”

Stały postęp technologiczny i płynące stąd możliwości konstrukcyjne i materiałowe, pozwalają obecnie spełnić nawet najbardziej fantazyjne kaprysy współczesnych inwestorów pływalni. Największym obecnie odkrytym basenem na świecie jest San Alfonso del Mar (Chile), jest położony nad Pacyfikiem (na zdjęciach lotniczych wygląda jak naturalna laguna), zasilany wodą morską, ma powierzchnię 8 ha, a głębokość dochodzi do 35 m. Z kolei największy kryty basen, Seagala Ocean Dome, znajduje się w Miyazaki (Japonia), ma wymiary 100 m x 300 m, ciekawostką tej konstrukcji jest rozsuwany dach. Najwyżej położony basen znajduje się na dachu 200-metrowego wieżowca w Singapurze, jest często wykorzystywany w branży reklamowej i filmowej jako sceneria kręconych filmów i klipów. Jest już tak dobrze rozpoznawalny, że stał się ikoną miasta.

---

¹⁰ www.fina.org (dostęp: 15.01.2022).

Architektura pływalni i procesy globalizacji

Wyraz architektoniczny większości współczesnych obiektów pływalni jest międzynarodowy, bez cech regionalnych. Jest to konsekwencja wszechobecnych, już we wszystkich niemal dziedzinach naszego życia procesów globalizacji, doświadczanych przez nas w ciągu ostatnich kilku dekad także w sektorach budownictwa dla sportu (pływalniach, stadionach, halach sportowych).

Silna globalizacja w odniesieniu do pływalni przewidzianych dla treningu i zawodów sportowych oznacza przede wszystkim unifikację rozwiązań funkcjonalnych, programowych, inżynierskich, materiałowych i stylistycznych. Współczesne pływalnie przeznaczone do treningu i organizacji zawodów sportowych rangi międzynarodowej muszą w stopniu rygorystycznym odpowiadać regulaminowi federacji FINA. Jest to warunek organizacji zawodów sportowych w dyscyplinach: pływanie, skoki do wody, pływanie synchroniczne i turnieje piłki wodnej, przed którymi konieczne jest uzyskanie dla danego obiektu specjalnego Certyfikatu FINA. Ponieważ ten warunek obowiązuje w skali globalnej – w rezultacie forma współczesnych pływalni, pomimo wysiłków lokalnych patriotów, ma w coraz mniejszym stopniu charakter regionalny. Choć procesy globalizacji dotyczą wszystkie sektory budownictwa dla sportu, w dziedzinie architektury pływalni, szczególnie obiektów odkrytych, ich skutki są nawet silniejsze niż dla innych obiektów. Wystarczy porównać odkryte (zewnątrzne, nie pokryte dachem) olimpijskie pływalnie budowane w ciągu XX wieku z myślą o letnich igrzyskach olimpijskich: w Berlinie (1936), w Helsinkach (1952), w Barcelonie (1992) i w Atenach (2004). Obiekty te powstały w różnych okresach ostatniego stulecia, a tak niewiele je różni – są ładnie podobne. Jest tak, ponieważ sporty wodne ulegają światowej globalizacji i unifikacji. Różnorodność pływalni jest bardziej widoczna w obiektach zadaszonych, ponieważ możliwa różnorodność konstrukcji przykrycia dachowego, rzeźbiarskie potraktowanie bryły obiektu wielkokubaturowego, pozwalają na wprowadzenie silnych cech indywidualnych dzięki kreatywności projektantów, ostatnio dodatkowo wspomaganym programami komputerowymi.

W tym miejscu należy także odnotować, coraz bardziej wyraźną fascynację twórców dla możliwości kształtowania niebanalnych form, śmiałego, rzeźbiarskiego traktowania brył i konstrukcji przykryć dachowych obiektów sportowych (pływalnie olimpijskie w Monachium, Londynie, Tokio). Pomocą przy rozwiązywaniu tych niezwykle skomplikowanych zadań inżynierskich są specjalne programy komputerowe. Ale nadal ich architektura nie ma najmniejszych cech rodzimych, nie wyrasta z tradycji stylów budowania i tradycji architektury regionu, mogą być wzniesione gdziekolwiek. Po prostu wiemy,

tylko dzięki ich sławie i często publikowanym wizerunkom, że to są właśnie one. W rezultacie tak daleko idących podobieństw, doprawdy trudno jest nam osądzić, czy wizerunek współczesnego obiektu pływalni, jaki mamy przed oczami na anonimowej fotografii, pochodzi z Europy, Azji, Afryki, którejś z Ameryk czy Australii. Szczególnie w stosunku do mniej znanych obiektów sportowych, bez podpisu mówiącego o jego danych lokalizacji – jesteśmy bezsilni i skazani na bezradne zgadywanie.

Naturalnie te opinie nie dotyczą ani obiektów zabytkowych, o wartościach historycznych, ani współczesnych unikatowych budowli dla sportu, bo i z takimi mamy wciąż na szczęście do czynienia. Takimi wyróżniającymi się współczesnymi obiektami są bez wątpienia słynne pływalnie olimpijskie uznane za architektoniczne arcydzieła: w Monachium („Schwimmhalle” projektu Frei Otto z 1972 roku), w Pekinie („Kostka Wody” z roku 2008, projektu pracowni CSCEC International Design), w Londynie (zespół basenów projektu architektki pochodzenia irańskiego – Zaha Hadid z 2012 roku). Te wybitne, oryginalne obiekty jesteśmy w stanie bez wahania natychmiast identyfikować, dzięki ich cechom indywidualnym.

W rezultacie wznoszone obecnie na wszystkich kontynentach, zunifikowane stylowo i funkcjonalnie, obiekty pływalni – są symbolem przynależności do globalnej cywilizacji. Jest to zaprzeczenie dla architektury pływalni w przeszłości, wyrosłej na gruncie nie tylko tradycji i historii, ale również miejscowej wiedzy o budowaniu i lokalnych materiałach. Obecnie mamy do czynienia z niepokojącym w swej skali masowym odcinaniem historii i tradycji na rzecz unifikacji potrzeb, technologii i materiałów – a to daje estetyczną, konstrukcyjną, materiałową i funkcjonalną ujednoliconą „globalną stylistykę” obiektu sportowego. W konsekwencji nie jesteśmy w stanie wyróżnić w obiektach nowo wznoszonych pływalni żadnych cech tożsamyh dla danego miejsca na Ziemi. Brak cech indywidualnych, uniemożliwia rozpoznanie obiektu i identyfikację miejsca ich lokalizacji.

Wawrzyny Olimpijskie dla wybitnych twórców obiektów sportowych

Już w okresie antycznym zauważalny był ścisły związek kultury fizycznej i sztuk pięknych: sportowców przedstawiano na malowidłach ściennych, w postaci rzeźb, ich smukłymi, stylizowanymi sylwetkami ozdabiano gliniane amfory. Tematyka sportowa pojawiała się w kolejnych epokach i do czasów nam współczesnych dzieła sztuki poświęcone kulturze fizycznej są wysoko

cenione i poszukiwane przez kolekcjonerów – nie tylko muzea, galerie, ale i kluby sportowe, pragnące swoje środowisko wzbogacić o wartości artystyczne. W uznaniu wagi udziału sztuki i artystów w ruchu olimpijskim, nawiązując jednocześnie do wspaniałej antycznej tradycji – MKOl i PKOl przez szereg lat przyznawały nagrody w tym zakresie. Laureatami byli poeci, literaci, kompozytorzy, malarze, rzeźbiarze oraz architekci – autorzy wybitnych obiektów sportowych.

Do nagradzanych projektów należą stadiony, sale gimnastyczne, miejskie tereny sportu i wypoczynku, tory wyścigów konnych, mariny żeglarskie, skocznie narciarskie i pływalnie. Pływalnia w Ollerup, Dania, została nagrodzona w konkursie igrzysk w Amsterdamie w 1928 roku (projekt Ejnar Mindelbal Rasmussen), pływalnia na Forum Mussoliniego w Rzymie w konkursie igrzysk w Berlinie w 1936 roku (projekt Contantino Constantini), pływalnia w Gothenburgu, Szwecja, w Londynie w 1948 roku (projekt Nils Olsson).

Od roku 1967 Polski Komitet Olimpijski przyznaje zasłużonym dla szerzenia humanistycznych wartości sportu nagrody – Wawrzyny Olimpijskie, przyznawane w różnych dziedzinach twórczości, w tym architekturze dla sportu. W roku 2005 PKOl przyznał Srebrny Wawrzyn Olimpijski za projekty pływalni w Warszawie przy ulicy Rokosowskiej oraz w Ożarowie (projekt Jacek Kwieciński, Tomasz Kosma-Kwieciński, Michał Adamczyk, Mikołaj Kwieciński), pływalnię w Myślenicach (projekt Jacek Kwieciński, Tomasz Kosma-Kwieciński) oraz za pływalnię w Piasecznie przy ulicy Sikorskiego (projekt Jacek Kwieciński, Tomasz Kosma-Kwieciński). W roku 2012 PKOl przyznał Złoty Wawrzyn Olimpijski za projekt Basenu Olimpijskiego „Floating Arena” w Szczecinie (projekt Pracowni Orłowski, Szymański Architekci)¹¹. Wymienione projekty pływalni, uznanych za wybitne dzieła architektury sportowej, są dowodem, jak wielką wagę ich twórcy, mecenas i odbiorcy, przywiązują do społecznego i kulturowego znaczenia sportu, jak istotne jest piękno i funkcjonalność obiektów sportowych dla szerzenia idei olimpijskich.

Zakończenie

Postępująca unifikacja obiektów dla pływalni sportowych, którą obecnie obserwujemy, wynika zarówno z uwarunkowań konstrukcyjnych i materiałowych, jak i funkcjonalnych i użytkowych, w tym od precyzyjnych (choć należy podkreślić, wciąż ewoluujących w szczegółach) rekomendacji federacji

¹¹ www.olimpijski.pl (dostęp: 15.01.2022).

FINA. Są to przepisy odnośnie wymiarów niecek basenu, niezbędnych urządzeń, pomieszczeń towarzyszących, bezpieczeństwa i innych standardów, jakie musi spełnić dany obiekt, w którym planowane są zawody (kryteriów mierzonych i badanych przed udzieleniem certyfikatu FINA).

W rezultacie obecnie mamy do czynienia z jednej strony z coraz bardziej widoczną potrzebą poszukiwania cech indywidualnych w architekturze pływalni (obiekty olimpijskie w Monachium, Pekinie, Londynie, Tokio), z drugiej z narastającym szacunkiem dla historycznych pływalni – zabytków, które cechy indywidualne niewątpliwie posiadają, silną chęcią ich zachowania i ochrony, „przydania nowego życia” po koniecznych zabiegach modernizacyjnych. W konsekwencji tego niezwykle wartościowego sentymentu mamy do czynienia z prawdziwym renesansem użytkowania zabytkowych pływalni jaki obserwujemy przez ostatnie dwie dekady w XXI wieku.

Przykłady pieczołowitych renowacji XIX-wiecznych pływalni w Wiedniu (Amalienbad), Wrocławiu (SPA Wrocław), Bolesławcu (SPA Bolesławiec), wreszcie pływalni wzniesionej na letnie igrzyska w 1900 roku w Paryżu i do dzisiaj treningom sportowym służącej (Piscine Tourette, Paryż) – są tych tendencji najlepszym dowodem. Tylko w Warszawie przykładami dla udanych modernizacji zabytkowych pływalni są pływalnia Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie (wzniesiona przed 90. laty, w stylu modernizmu, według projektu Edgara Norwertha), pływalnia w Domu Akademickim na placu Narutowicza (wzniesiona w stylu modernizmu, według projektu Kazimierza Tołłoczko), pływalnia w KS Polonia (wzniesiona w stylu socrealizmu według projektu Danuty i Juliana Brzuchowskich) oraz pływalnia Pałacu Młodzieży w PKIN Warszawa (wzniesiona w stylu socrealizmu, projektu Lwa Rudniewa).

Należy podkreślić, że pływalnie wznoszone w XIX i XX wieku były często niezwykle wartościowe pod względem artystycznym, był to efekt działań twórczych architektów i współpracujących z nimi rzeźbiarzy, artystów plastyków, architektów wnętrz – tworzących wspólnie spójne dzieło. Szczególnie ich wnętrza budzą dzisiaj podziw i zachwyt dla wysmakowanej dekoracji ścian, rzeźb i płaskorzeźb, witraży, starannej kompozycji oświetlenia, pięknych detali mających znaczenie dekoracyjne, marmurowych wykładzin i użytych luksusowych materiałów wykończeniowych. Te przykłady dowodzą, że odpowiednio ukierunkowane zabiegi renowacyjne, dobrze przemyślane i zrealizowane prace, starannie wyważone niezbędne kompromisy mogą nie tylko uratować bezcenną, zabytkową substancję obiektu sportowego, ale również wzmocnić jego funkcjonalną użytkowość, sprostać wielorakim współczesnym wymaganiom.

Możemy w tym momencie śmiało powiedzieć o potrzebie piękna, wysokiej etyki sportu oraz architektury; o potrzebie postępowania twórców obiektów sportowych na gruncie humanizmu i społecznie odpowiedzialnych działań – w tym szacunku dla tradycji. Gwarantują je spójność wartości artystycznych, skuteczność, racjonalność oraz dążenie do stabilności społecznej, kulturowej, ekonomicznej i ekologicznej. Na te aspekty, ważnych związków architektury (sztuki budowania) i kultury fizycznej (etyki sportu), zawsze z naciskiem zwracał uwagę w swoich pracach i wystąpieniach profesor Wojciech Zabłocki (1930-2020), wybitny architekt, twórca licznych obiektów sportowych, szermierz i olimpijczyk – kilkakrotny laureat Wawrzynów Olimpijskich przyznawanych przez PKOl za wybitne osiągnięcia w dziedzinie architektury dla sportu¹².

---

¹² Z. Dziubiński, N. Organista [red.] (2019), *Kultura fizyczna a etos*, Warszawa; W. Zabłocki (2007), *Architektura*, Leszno.